

Škola nemůže výchovu rodiny nahradit, i když může hodně pomoci

JAKÉ MÁME ŠKOLSTVÍ V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI EVROPSKÝMI STÁTY?

Očima nás Čechů, rodičů, žáků, učitelů, úplně spokojeni nejsme, nemůžeme být, ale v porovnání s ostatními státy na tom nejsme zase tak špatně. Četla jsem na semináři hospodářské komory k celoživotnímu vzdělávání zdravotníka pana ministra, v níž je uvedeno: „Není pravda, že nemáme kvalitní školy a učitele. Výsledky našich žáků v posledních mezinárodních výzkumech jsou průměrné a nadprůměrné. Zatímco podíl výdajů do školství stále klesá, v tom jsme hluboce pod mezinárodním průměrem.“ Tohle je svědectví o tom, že naše školství je efektivní a to je až nebezpečné konstatování, protože kdyby byl ještě ministrem pan Kalousek, řekl by mi: „Vidíš to, a co chceš, vždyť to funguje.“

JINÝMI SLOVY, KDYŽ TO FUNGUJE, ŠKOLSTVÍ VÍC PENĚZ NEPOTŘEBUJE...

(smích) Ano, tak nějak by to okomentoval pan Kalousek. Teď však vážně. Jsem velmi ráda, že se mi podařilo přesvědčit bývalého ministra školství Fialu, aby se ČR zapojila do projektu, v němž se bude srovnávat financování a efektivita vzdělávacích systémů zemí OECD. Až příliš dlouho přeshlapujeme na místě, již několik let po sobě se nedará navýšit výdaje pro školství. Od mezinárodního hodnocení si slibují objektivitu a také prestiž. To se nám osvědčilo při posledním mezinárodním srovnání o systému hodnocení. V roce 2012 tým expertů OECD podpořil testování žáků 5. a 9. tříd v ČR a doporučil dílčí úpravy. Díky tomu ministerstvo i ČŠI realizovaly plošné testování, které se stalo pro školy velmi dobrým hodnotícím nástrojem. Teď, když tvrdíme, že jde do českého školství málo peněz a že je třeba pozměnit systém financování, tak nás politické špičky neslyší. Když přijde zpráva OECD a řekne, kam a jak máme finanční toky nasměrovat, bude to pro odbornou veřejnost i pro politickou elitu mnohem významnějším signálem a budou mít zájem se doporučením zabývat. My víme, že v některých oblastech máme rezervy, že někde máme volné kapacity a naopak, že chybí místa v mateřských školách, že nám chybí kariérní systém učitelů i ředitelů. Mezinárodní srovnání by nás mělo přesvědčit o tom, že potenciál, který máme, bychom měli lépe využívat, protože máme potenciál růst.

MÁME HODNĚ UČITELŮ A MÁLO ŽÁKŮ?

Je tendence snižovat počty žáků ve třídách, což je na jednu stranu příjemné, protože učitelé se mohou věnovat dětem, ale na druhou stranu učitele méně zaplatíme, protože ministerstvo posílá peníze takzvaně na žáka: čím více žáků, tím více peněz. To ale není důvod pro radikální zvýšení počtu žáků. Ve většině mateřských škol mají přeplněné třídy až na 28 dětí a to není dobrá situace, protože tyto malé děti potřebují více péče a pozornosti. Měli bychom se dostat do situace, že školy nebudou dostávat peníze jen na hlavu žáka, ale také podle náročnosti a kvality práce učitelů, aby byli učitelé motivováni, vzdělávali se, soustředili se na práci s jednotlivými žáky, aby věděli, že se od

Dlouholetá poslankyně Michaela Šojdrová (KDU-ČSL) by ráda pomáhala otevírat dveře v Bruselu, aby ČR byla v příštím období úspěšnější. Evropské volby se konají 23. a 24. května.

Michaela Šojdrová kandiduje v květnových evropských volbách, ráda by se po poslanecké kariéře věnovala práci na evropském poli. Nyní je ředitelkou vnějších vztahů a inovací České školní inspekce (ČŠI), aktuálně také poradkyní ministra školství. V prosinci 2010 byla jmenována zástupkyní České republiky v Centru pro výzkum a inovace ve vzdělávání při OECD v Paříži. Její nynější profese, díky níž navštěvuje evropské školy a získává srovnání, ji dovedla k myšlence pro návrat do politiky, tentokrát širšího evropského rozsahu. V rozhovoru pro týdeník se snaží odpovědět mimo jiné i na otázku, jak si vede český žák a české školství ve srovnání s jinými státy Evropy.

nich očekává maximální výkon a že za to budou také oceněni.

UČITELSKÁ PROFESE JE JISTĚ NÁROČNÁ, ALE NEMOHU SE ZBAVIT DOJMU, ŽE V NÍ SCHÁZEJÍ OSOBNOSTI S AUTORITOU. JE ČESKÝ DEVAŤÁK DRZEJŠÍ NEŽ TŘEBA RAKOUSKÝ?

Z návštěv v zahraničních školách a z rozhovorů s kolegy v okolních zemích to nevypadá na velké rozdíly. Problémy s vysokou absencí a předčasnými odchody ze středních škol mají země kolem nás i větší. Ale snaží se to řešit a školství je v popředí společenského zájmu. U nás stále častěji od učitelů slyšíme jejich stížnosti na kázeň žáků a nedostatek respektu k autoritě učitele a i z inspekčních zpráv vidíme, že počet řešených problémů ve školách mírně roste. Problém vidím v nedostatečné pomoci školám právě při řešení těchto problémů. V jiných zemích existují dobře propracované a financované podpůrné služby. Je příznačné, že kázeň a zájem o školu je mnohem lepší u dětí do 11 let a také jejich výsledky jsou lepší. Problémy nastávají na druhém stupni základních škol.

AKDO JE NA VINĚ, UČITELÉ, NEBO RODIČE?

Proměnila se společnost, změnil se žebříček hodnot i přístup ke vzdělávání, rozšířily se možnosti získávat a také šířit informace. Na tyto změny jsme nebyli dostatečně připraveni. Učitelé a rodiče by měli dobře komunikovat, respektovat se a vzájemně se podpořit ve výchově i ve výuce. Učitelé se někdy stávají hromosvodem a chce se po nich, aby napravovali to, co rodina doma nezvládá. To je velmi náročné a nelze se divit, že to škola vždy nedokáže, protože nemá přirozeně takový vliv jako rodiče. Škola nemůže výchovu rodiny nahradit, i když může hodně pomoci. Postavení učitele bylo vždy na špičce prestižních povolání. Avšak vztah dětí k jejich učitelům a ke škole dnes stále více ovlivňují i jiné faktory než příklad rodičů, a to je stručně řečeno internet a svět sociálních sítí. Dnes učitel vůbec není jediným a hlavním zdrojem informací. Učitel dnes obtížněji hledá metody, aby upoutal pozornost žáků, aby je tématem zaujal a motivoval k zapamatování dů-

ležitých znalostí. Soupeřit se světem internetu a her je velmi obtížné a je vidět, že zatím naše školy prohrávají. V mezinárodním srovnání mají naši 15letí žáci nejhůřší vztah ke škole z evropských zemí. To není dobrá vizitka a musí nás to vést k zamýšlení.

Pevně stanovená pravidla a požadavky jsou podmínkou pro fungování školy, ale samy o sobě zájem žáků o výuku nezajistí. Přitom nenahraditelnost školy a učitele je ukryta v pocitu úspěchu, že se dítě dokáže něčemu naučit, něco pochopit. Škola by měla být místem, kde dítě zažije úspěch. To internet neumí. Když se dítěti něco podaří, pozná, že něco samo dokázalo, a to je ta největší motivace pro jeho další práci. A pokud budeme mít většinu takových učitelů, kteří dokážou naučit žáka motivovat, máme šanci na zlepšení.

JAKOU ROLI HRAJE EVROPSKÁ UNIE VE ŠKOLSTVÍ? PROLÍNÁ SE EVROPSKÁ LEGISLATIVA DO ČESKÝCH ŠKOLSKÝCH ZÁKONŮ?

Vzdělávací systémy jednotlivých zemí se liší a rozhodování je plně v kompetenci národních vlád. Přirozeně větší tlak je na úrovni kvalifikací, kde dochází ke sblížování. EU ovlivnila například naše obory zdravotních sester a pracovníků ve zdravotnictví, které jsou regulovány povoláním. Nemáme však stejnou maturitu nebo závěrečné učňovské zkoušky ani stejné vzdělávací programy. Evropská unie zatím funguje tak, že se snaží o sblížování prostřednictvím evropských programů. Ten, kdo chce čerpat finanční dotaci z programů jako Leonardo, Comenius, Mládež, od roku 2014 Erasmus+, se musí přizpůsobit a plnit cíle programu. Původně společná Evropa nevznikla proto, abychom měli společné vzdělávání, vznikla za účelem zajištění míru v Evropě a kontrolou nad těžbou strategických surovin a nad zbrojní výrobou. Ale ve chvíli, kdy máme otevřené hranice a otevřený evropský trh práce, tak nás to vede samozřejmě i k přibližování vzdělávacích systémů.

BUDE ANGLIČTINA POVINNÝM JAZYKEM?

Angličtina stále není povinná a řekla bych možná bohužel. Jako první cizí jazyk je pouze doporučena. Všichni víme, že nějak k tomu směřujeme, ale nikdo to nechce říct nahlas. Všechny země si přirozeně hájí svůj jazyk jako součást své identity a je to správné. Ale my angličtinu potřebujeme i pro komunikaci se zeměmi mimo EU. Již dnes se na základních školách učí přes 80 % žáků anglicky jako první cizí jazyk. I když mám francouzštinu raději, i já sama využívám spíše angličtinu pro

Z mezinárodního srovnání PISA 2012 vyplývá, že čeští žáci v 15 letech mají nejhůřší vztah ke škole ze zemí EU. „To bychom měli změnit“, říká Šojdrová.

studium v odborné zahraniční literatuře nebo pro prezentace na mezinárodní úrovni. Odborná terminologie v angličtině je nejvíce využívanou a znamená zjednodušení, které je výhodné pro rychlou komunikaci. Proto do budoucna vidím jednoznačně shodu na angličtině jako hlavním komunikačním jazyce. Takže jsem pro povinný první cizí jazyk angličtinu a čím dříve, tím lépe.

JAK JE NA TOM SLOVENSKÉ ŠKOLSTVÍ?

Slovensko je oproti nám v některých věcech daleko odvěrnější. Oni se rozhodli, že udělají novou maturitu, později než my, ale měli ji zavedenou dřív než my. Řekli si, že budou testovat své žáky, rozhodli se k tomu později než my a měli to dřív než my. Oproti nám věci dělají rychleji, neříkám, že vždy dokonale, ale zavedou je a následně je vylepšují. Zatím slovenští žáci nemají lepší výsledky než

my, ale zlepšují se. Pro naše oba systémy je inspirativní Polsko. Poláci se výrazně zlepšili. Mimo jiné také proto, že v roce 1999 rozhodli, že všichni žáci od 11 do 16 let budou chodit do „gymnázia“, to je náš 2. stupeň ZŠ. Zaměřili se na čtenářskou a matematickou gramotnost a upřesnili výstupní standardy. Polsko je pro nás velmi dobrým příkladem i ve svém aktivním přístupu k Evropské unii.

KANDIDUJETE DO EVROPSKÝCH VOLEB, STÝSKÁ SE VÁM PO POLITICE?

Nestýská, ale Evropský parlament je pro mě výzvou. Vádí mi, jak negativně EU vnímá česká veřejnost a jak slabé postavení ČR má v EU. To bych chtěla změnit. Čtyři roky, které jsem měla možnost sledovat politiku s odstupem, pro mě znamenaly psychicky odpočinek, cítila jsem se velmi spokojená, protože jsem mohla navázat na svou práci ve vzdělávací politice, vedla jsem výzkumné projekty a zúčastnila se inspekci ve školách. Celé 4 roky jsem si ověřovala, kde jsou naše silné a slabé stránky, v čem se můžeme zlepšit.

S prací politiků nejsou nikdy všichni spokojeni, stěžovateli je vždy mnoho a kdo chce dělat politiku poctivě, ten cítí stále tíhu odpovědnosti. Odborná práce je klidnější a přináší větší uspokojení. Ale přes ni jsem se zase dostala k politice, protože vidím, jak nevyužíváme lidský potenciál, který máme.

noví lidé, kteří jsou relativně mladí, ale mají již praktické životní zkušenosti. Ministři za KDU-ČSL jsou toho příkladem. Jsou nadějí, že se alespoň o kousek situace změní.

AKJAK MÁ ČESKÉ ŠKOLSTVÍ MINISTRA?

Je to člověk hodně pracovitý, má zkušenosti krajského radního i senátora; má kolem sebe odborný tým a já si hlavně přeji, aby vydržel, protože nejhůřší je permanentní střídání lidí na ministerstvu školství (3 ministři za poslední rok, poz. redakce). Teď ministr dokončuje strategii do roku 2020 a já si cením toho, že nehodil do koše práci svého předchůdce Fialy a dnes, několik měsíců od jeho nástupu do funkce, už je zásadní dokument na programovací období 2014 až 2020 před schválením. Evropa nám totiž bez strategie peníze nedá a i pro nás je důležité vědět, kam české školství bude směřovat.

PROČ BY VÁM MĚLI DÁT VOLICI HLAS V EVROPSKÝCH VOLEBÁCH?

Myslím si, že veřejnost - a nejen školská - mě zná a ví, jakou práci jsem ve sněmovně i pro náš region odváděla. Za 14 let ve funkci poslankyně jsem nebyla spojena s žádným skandálem, zůstala jsem věrná tomuto regionu, jsem připravena naslouchat a odborně pomáhat. Díky svým mnohaletým zkušenostem se mohu pustit do práce od prvního dne zvolení, nebudu se muset mnoho nového učit. Ví, jak Evropský parlament funguje, jak se podílí na schvalování legislativy, ale jsem si vědoma jeho významné role kontrolní. Chci využívat svých pravomocí a vést komisaře k odpovědnosti. Ví, jak interelovat ministery. Myslím, že práce komise, která je jakousi evropskou vládou, by měla být efektivnější. Druhý svůj úkol vidím v navázání lepší spolupráce mezi orgány EU a našim parlamentem i vládou. Naše státní orgány musí být aktivnější, musí umět prosazovat naše národní zájmy a já jim v tom chci pomáhat. Za třetí považuji za zásadní úkol být mezi lidmi a šířit informace o tom, co se v EU připravuje nebo schvaluje, a získávat zpětnou vazbu od občanů pro své rozhodování. Například když vím, že školám vyhovuje systém přihlášek do programu Comenius, do programu se zapojilo více než 1000 škol z ČR, chci pohlídat, aby i nový program Erasmus+ měl stejně transparentní systém účasti, navíc si budu zjišťovat, jak se našim školám daří zapojit a v čem můžeme být lepší. Musím přiznat, že tato práce by mne velmi bavila a naplňovala.

Je to člověk hodně pracovitý, má zkušenosti krajského radního i senátora; má kolem sebe odborný tým a já si hlavně přeji, aby vydržel, protože nejhůřší je permanentní střídání lidí na ministerstvu školství (3 ministři za poslední rok, poz. redakce). Teď ministr dokončuje strategii do roku 2020 a já si cením toho, že nehodil do koše práci svého předchůdce Fialy a dnes, několik měsíců od jeho nástupu do funkce, už je zásadní dokument na programovací období 2014 až 2020 před schválením. Evropa nám totiž bez strategie peníze nedá a i pro nás je důležité vědět, kam české školství bude směřovat.

JAK BY PRÁCE EVROPSKÉHO POSLANCE MĚLA VYPADAT TEORETICKY VÍME, ALE KTERÝ ČESKÝ EUROPOSLENEC PODLE VÁS TAKTO PRACOVAL?

Já rozhodně musím připomenout Zuzanu Roithovou, protože byla opravdu velmi pracovitá a je výraznou osobností, kterých zatím tolik v politice nemáme. Jsem ráda, že mám její podporu a že od ní mohu čerpat hodně zkušeností. Radka Skácelová